

Új hidegháborús frontvonal?

Salát Gergely

Készítette Salát Gergely, vezető kutató, MKI
2024. szeptember 24.

Új hidegháborús frontvonal?

Több mint egy évtizede nem volt olyan feszült a kapcsolat Kína és a Fülöp-szigetek között, mint az elmúlt hónapokban. A mindkét ország által magának követelt tengereken kínai és Fülöp-szigeteki hajók rendszeresen [összetűznek](#) egymással, csak augusztusban ötször került sor erőszakos cselekményekre. Kína egyre határozottabban lép fel, hogy területi igényeit érvényesítse, amire válaszul Manila minden korábbinál [szorosabb szövetségre](#) törekszik az USA-val. Így a lakatlan Sabina-, Subi-, Scarborough- és Second Thomas-zátonyok körüli viták könnyen egy kínai-amerikai konfliktushoz vezethetnek. Az elemzők többsége mindeddig egyetértett abban, hogy az amerikai-kínai szembenállás legfőbb színtere a Tajvani-szoros, s amennyiben lesz fegyveres konfliktus a két szuperhatalom között, az Tajvan körül fog kitörni. Az elmúlt hónapokban azonban a dél-kínai-tengeri szigetviták, s azon belül a Kína és a Fülöp-szigetek közötti vetélkedés került a figyelem középpontjába, s a sokak által „új hidegháborúnak” nevezett amerikai-kínai vetélkedés egyik [legforróbb frontvonala](#) itt látszik kialakulni. Miközben a kínai és filippínó hajók minden korábbinál gyakrabban zaklatják egymást, összeütközést provokálnak, nagynyomású vízágyúval komoly károkat okoznak a másoknak, a felek természetesen a másikat vádolják erőszakos fellépéssel.

A viták eredete

A jelenlegi konfliktusok gyökere az, hogy Kína az 1940-es évek óta [igényt tart](#) a Földközi-tenger méretű Dél-kínai-tenger területének 90%-ára, az érintett délkelet-ázsiai országok – Vietnám, a Fülöp-szigetek, Malajzia, Brunei és Indonézia – azonban maguknak követelik a hozzájuk közel eső tengerrészeket és az azokban található szigeteket és zátonyokat. (Tajvan is részese a konfliktusnak, de ennek követelése lényegében egybeesnek a Kínai Népköztársaságéval.) A vita tétje, hogy a Dél-kínai-tenger Kína beltengerévé válik-e, vagy nagy része megmarad nemzetközi hajózási útvonallnak. Kína követelésének valójában nincs – Pekingén kívül más által is elfogadott – jogi vagy történelmi alapja, ugyanakkor a kínai törekvések teljesen logikusak. Peking, ahogy a történelemben minden tengeri ambíciókkal rendelkező nagyhatalom, igyekszik a magterületeit övező szigeteket és

tengereket az ellenőrzése alá vonni, hogy minél távolabb tudja tartani partjaitól a riválisokat. (A mai Kínával a 19–20. század fordulójának USA-ját szokták [párhuzamul](#) hozni, amely keletre a Karib-tengeri szigeteket, nyugatra a Fülöp-szigeteket, Hawaii-t, Guamot foglalta el.) A 2010-es évektől Kína [mesterséges szigetek](#) építésével és azokon katonai bázisok létrehozásával igyekszik követeléseinek nyomatékot adni, amivel nemcsak a régió országaival kerül szembe, hanem a tengerek szabad hajózhatóságára hivatkozó – persze elsősorban Kína visszaszorítására törekvő – Egyesült Államokkal is. Ez utóbbi a szövetségeseivel együtt ún. „hajózási szabadság műveletekkel” ([FONOP](#) – Freedom of Navigation Operation) jelzi, hogy nem fogadja el Peking igényeit, vagyis rendszeresen áthajózik olyan vizeken, amelyet Kína a sajátjának tart. A többi érintett ország [szintén kialakított](#) a térségben néhány mesterséges szigetet, Kína azonban mindenki másnál sokkal kiterjedtebben alkalmazza ezt a technikát. Az egyes országok halászhajói nem tartják tiszteletben a különféle igényeket, a különböző parti őrségek járművei rendszeresen járőröznek a vitatott vizeken, így gyakoriak a konfliktusok. Korábban a [vietnámi-kínai](#) viszonyban okoztak komoly feszültséget a szigetviták, az utóbbi időkben azonban a Fülöp-szigetek körül vált igazán fenyegetővé a helyzet. Ez a konfliktus azért különösen veszélyes, mert Manila az USA katonai szövetségese.

A kínai-filippínó viszony

A Fülöp-szigetek közelében található néhány zátony, amely Manila szerint az ő kizárólagos gazdasági övezetében fekszik, Kína viszont a [magáénak tartja](#) ezeket is. A kínai parti őrség, illetve haditengerészet hajói nemcsak a filippínó halászhajókat igyekeznek – akár erőszakkal is – távol tartani e területektől, hanem időnként azokat a hajókat is, amelyek [utánpótlást szállítanak](#) az egyik ilyen szigetnél állomásozó katonáknak (ezek egy Manila által szándékosan zátonyra futtatott, így egyfajta [erődítményként](#) szolgáló hadihajón teljesítenek szolgálatot). Ez utóbbi akciókkal a katonák életben maradását is veszélyeztetik, ami a szigetország közvéleményéből különösen erős felháborodást vált ki. A tét természetesen nem a néhány lakatlan zátony hovatartozása, hanem az ezek körüli – az érintetteknek életfontosságú – halászterületek, a tengerfenék alatti szénhidrogének és stratégiaileg fontos hajózási útvonalak kontrollálása.

A Fülöp-szigetek kettővel ezelőtti elnökének, Benigno Aquinónak a kormánya a hágai állandó választottbíróhoz [vitte az ügyet](#), amely 2016-ban Kína követeléseit megalapozatlannak ítélte, és

lényegében Manilának [adott igazat](#). Ám Peking nem fogadta el a terület joghatóságát, és máig figyelmen kívül hagyja az ítéletet, arra pedig nincs eszköz, hogy az ítéletet végrehajtsák, a tengeren alapvetően a nyers erő érvényesül.

A feszültség a 2016–2022 között hivatalban lévő elnök, Rodrigo Duterte alatt enyhült, Duterte ugyanis [jó kapcsolatokra](#) törekedett Kínával, a hágai ítélet érvényesítését nem forszírozta, miközben az USA-val való viszonya jelentősen megromlott. Az elnök azt a fajta egyensúlyozási politikát folytatta a két nagyhatalom között, ami általában jellemző a délkelet-ázsiai térség államaira. 2022-ben azonban ifjabb Ferdinand Marcos (az 1986-ban megbuktatott diktátor fia) személyében új elnök került hatalomra, aki [180 fokos fordulatot](#) hajtott végre a Fülöp-szigeteki külpolitikában: elődjénél sokkal határozottabban fellép a kínai törekvésekkel szemben, miközben látványosan közeledik az Egyesült Államokhoz. Marcos alatt Manila egyértelműen – és a térségben egyedülálló módon – az USA mellett kötelezte el magát.

A rosszul szervezett, szegény, komoly belső problémákkal küzdő Fülöp-szigeteknek önmagában semmi esélye nem lenne Kína feltartóztatására, de Washington természetesen nagy örömmel fogadja és kihasználja Manila szándékait. A Fülöp-szigetek volt ugyanis a [leggyengébb szem](#) az ún. első szigetláncban (Japán, Tajvan, Fülöp-szigetek, Borneó), amelynek mentén az USA egyfajta *cordon sanitaire*-t von Kína köré, a manilai fordulattal azonban remek stratégiai lehetőségek hullottak az USA ölébe. Míg 1992-ben, a poszthidegháborús optimizmus időszakában az utolsó amerikai bázist is bezárták, 2014-től újra lehetnek amerikai katonák a Fülöp-szigeteken, s Marcos alatt már kilenc bázis működik itt. Ez utóbbiak több mint fele az északi Luzon szigetén található, viszonylag közel Tajvanhoz. Az 1951-ben kötött kölcsönös védelmi szerződés ma is [érvényben van](#), és az együttműködés minden korábbinál szorosabb, rendszeresek például a közös hadgyakorlatok. Manila olyan amerikai szövetségesekkel is intenzív kapcsolatokat alakított ki, mint Ausztrália és Japán. A megújult amerikai jelenlét komoly fejtörést okoz a kínaiaknak, hiszen Luzonról az amerikai eszközök a Dél-kínai-tenger olyan részeit is elérik, amelyeket a kínaiak eddig biztonságban tudhattak, illetve egy Tajvan elleni blokádnak vagy támadás esetén is befolyásolhatják az események kimenetelét. Az amerikaiaknak valószínűleg éppen az a céljuk, hogy [elrettentsék](#) Kínát egy ilyen akciótól vagy a dél-kínai-tengeri *status quo* megváltoztatásától. A kínai–filippínó–amerikai viszony alakulása tehát már csak földrajzi okokból is kihat a másik feszültséggóc, a Tajvani-szoros helyzetének alakulására.

Veszélyes vizek

A helyzet azért különösen problémás, mert az események könnyen kicsúszhatnak az ellenőrzés alól. A kínai és filippínó hajók torzsalkodásaiba egyelőre nem halt bele senki, de ha ez megtörténne – amire van esély –, vagy valamely fél tűzfegyvert is használna, akkor az eskaláció nem kizárható. A nyílt tengeren a hajósok viselkedése nehezen kontrollálható, egy durva összetűzés során bármi megtörténhet. Értelmezés kérdése, hogy az amerikai–filippínó kölcsönös védelmi szerződés milyen esetekre vonatkozik, például életbe lépne-e, ha egy nem fegyveres, de erőszakos kínai akciónak Fülöp-szigeteki hajósok esnének áldozatul. Az is megjósolhatatlan, hogy mit lépne Peking, ha kínaiak halnának meg. Belpolitikai okokból jelenleg egyik kormányzat sem mutathat gyengeséget, mindkét fél területi szuverenitása megvédését ígérte lakosságának, amit az lelkesen [támogat](#) is. Emiatt a helyzet bármikor könnyen eskalálódhat.

A kínaiak bízhatnak katonai erejükben a gyenge Fülöp-szigetekkel szemben, a filippínók pedig az amerikai [segítségnyújtásban](#), de mindkét fél elszámolhatja magát, és belesodródhat egy komolyabb konfliktusba. Egy fegyveres összecsapásnak azért is nagy a veszélye, mert egy ilyen konfrontáció nagyhatalmi szempontból kevésbé tűnik kockázatosnak: itt Kína és az USA korlátozott területen, magterületeitől távol, lakatlan zátonyok körül tesztelhetné a másik elszántságát és mérhetné össze erejét egy – eleinte legalábbis – alacsony intenzitású konfliktusban. Így nagyobb lehet a kísértés, mint Tajvan esetén, hogy a régen érő összecsapást ide tereljék.

Az EU-nak és a magyar kormányzatnak, amellett, hogy folyamatosan figyelemmel követi az eseményeket, érdemes a feleket önmérséklet gyakorlására, a viták békés rendezésére ösztönöznie, egy ilyen konfliktusnak ugyanis beláthatatlan következményei lehetnek. Egy nagyhatalmi összecsapást ugyanis nehéz lokalizálni, de ha nem is terjedne át máshová, önmagában amiatt, hogy a világ tengeri kereskedelmének egyharmada áthalad a Dél-kínai-tengeren, egy itteni válság megrengetné a világgazdaságot.